

Opgang, 19 mei

Teksten

1 – Hildegard von Bingen (1098-1179): “Veni Creator Spiritus” (Anonymous 4)

Deze Pinksterhymne is een parafrase van Hildegard op de gregoriaanse sequens van dezelfde naam. Zowel de zetting als de tekst zijn op een aantal plaatsen anders.

Veni creator spiritus
mentes tuorum visita
imple superna gratia
que tu creasti pectora.

Kom Schepper, Geest,
bezoek de harten van Uw volk.
Vervul hun borst
met Uw goddelijke genade.

Qui paraclitus diceris
donum dei altissimi
fons vivus ignis caritas
et spiritalis unctio.

Gij die de trooster bent,
het geschenk van de hoogste God,
de levende bron, het vuur, de liefde
en de balsem voor de geest.

Tu septiformis munere
dextre dei tu digitus
tu rite promisso patris
sermone ditans guttura.

Schenk de zevenvoudige gaven,
gij vinger aan God's hand,
vervul de belofte van de Vader
en verrijk ons met zijn woorden.

Accende lumen sensibus
infunde amorem cordibus
infirmi nostri corporis
virtute firmans perpeti.

Ontsteek het licht in ons,
vul ons hart met liefde,
versterk onze zwakke lichamen
met blijvende moed.

Hostem repellas longius
pacemque dones protinus
ductore sic te previo
vitemus omne noxium.

Gij drijft de vijanden ver van ons
en geeft blijvende vrede,
met u als gids
worden wij niet geschaad.

Per te sciamus da patrem
noscamus atque filium
te utriusque spiritum
credamus omni tempore.

Door u zullen we de Vader
en ook de Zoon kennen,
door u, de Geest, hebben wij
het eeuwige geloof.

Presta pater piissime
patrique compar unice
cum spiritu paraclito
regnans per omne seculum.

Toon ons, liefdevolle Vader,
hem die één is met u,
die regeert met de geestelijke trooster
door alle tijden heen.

Vervolg op pagina 2

2 – Samuel Scheidt (1587-1654): “Komm, Heiliger Geist”, uit Cantiones Sacrae (1620), SSWV 8 (a 8) (Cambridge Bach Ensemble)

De tekst van dit tweekorig motet is van Maarten Luther, gebaseerd op de latijnse hymne “Veni Sancte Spiritus”.

Komm, heiliger Geist, Herre Gott,
erfüll mit deiner Gnaden Gut
deiner Gläubigen Herz, Mut und Sinn,
dein brünstig Lieb entzünd in ihn.
O Herr, durch dein
Lichtes Glast
zu dem Glauben versammelt hast
das Volk aus aller Welt Zungen;
das sei dir, Herr, zu Lob gesungen.
Alleluia.

Kom, Heilige Geest, Here God,
vervul met Uw goedheid het hart,
gemoed en geest van Uw gelovigen,
Uw vurige liefde ontbrandt in hen.
O Heer, die door Uw schitterend licht
mensen met alle talen van de wereld
hebt verzameld in het geloof;
dat zij, Heer, U lof toezingen.

Halleluja.

3 – Dietrich Buxtehude (c.1637-1707): Koraalvoorspel “Komm, heiliger Geist, Herre Gott”, BuxWV 199 (Matthias Eisenberg, orgel van de St. Georgenkirche, Rötha)

Dit koraalvoorspel is gebaseerd op dezelfde hymne van Luther die gebruikt wordt in het motet van Scheidt.

4 – John Dunstaple (c.1390-1453): “Veni Sancte Spiritus | Veni Creator Spiritus” (a 4) (Ensemble Pommerium)

Dit vierstemmige motet is een kunstwerk apart omdat Dunstaple (ook wel abusievelijk Dunstable genoemd) hier de vier stemmen elk een aparte liedtekst laat zingen: respectievelijk twee versies van “Veni Sancte Spiritus” (vertaling Dick Wüsten), en “Veni Creator Spiritus” (vertaling van J.W. Schulte Nordholt), met in de vierde stem daaruit driemaal de zin “Mentes tuorum visita imple superna gratia”.

Er is geen bewijs voor, maar het lijkt alsof Dunstable het pinksterverhaal letterlijk vorm wil geven: “[ze] werden allemaal met heilige geest vervuld en begonnen in verschillende talen te spreken.”

1.

Veni sancte spiritus
et emitte caelitus
lucis tuae radium.
Veni pater pauperum,
veni dator munerum,
veni lumen cordium.
Consolator optime,
dulcis hospes animae,
dulce refrigerium.
In labore requies,
in aestu temperies,
in fletu solatium.
O lux beatissima,
reple cordis intima,
tuorum fidelium.
Sine tuo numine,
nihil est in homine,
nihil est innoxium.
Lava quod est sordidum,
riga quod est aridum,
sana quod est saucium.
Flecte quod est rigidum,
fove quod est frigidum,
rege quod est devium.
Da tuis fidelibus,
in te confidentibus,
sacrum septenarium.
Da virtutis meritum,
da salutis exitum,
da perenne gaudium.

Kom o Geest des Heren kom uit het hemels
heilgdom,
waar Gij staat voor Gods gezicht.
Kom der armen troost, daal neer,
kom en schenk uw gaven, Heer,
kom wees in de harten licht.
Kom o Trooster, Heil'ge Geest,
zachtheid die de ziel geneest,
kom verkwikking zoet en mild.
Kom o vrede in de strijd,
lafenis voor 't hart dat lijdt,
rust die alle onrust stilt.
Licht dat vol van zegen is,
schijn in onze duisternis,
neem de harten voor U in.
Zonder uw geheime gloed
is er in de mens geen goed,
is de ziel niet rein van zin.
Was wat vuil is en onrein,
overstroom ons dor domein,
heel de ziel die is gewond,
maak weer zacht wat is verstard,
koester het verkilde hart,
leid wie zelf de weg niet vond.
Geef uw gaven zeventvoud,
ieder die op U vertrouwt,
zich geheel op U verlaat.
Sta ons met uw liefde bij,
dat ons einde zalig zij,
geef ons vreugd die niet vergaat.

Pagina 3

2.

Veni sancte spiritus,
et infunde primitus
rorem caeli gratie.
Precantibus humanitus
salva nos divinitus
a serpentis faciae.
In cujus presentia,
ex tua clementia
tectata sint peccata.
Nostra [que] servitia
corda penitentia
tibi fac placata.
Languidorum consolator
et lapsorum reformator,
mortis medicina.
Peccatorum perdonator,
esto noster expurgator,
et duc ad divina.

3.

Veni creator spiritus
mentes tuorum visita;
imple superna gratia
que tu creasti pectora.
Qui paraclitus diceris,
donum Dei altissimi,
fons vivus, ignis, caritas,
et spiritalis unctio.
Tu septiformis munere,
dextre Dei tu digitus,
tu rite promisso Patris,
sermone ditans guttura.
Accende lumen sensibus,
infunde amorem cordibus,
infirma nostri corporis
virtute firmans perpetim.
Hostem repleras longius,
pacem que dones protinus:
ductore sic te previo,
vitemus omne noxium.
Per te sciamus da Patrem
Noscamus at que Filium,
te utriusque spiritum
credamus omni tempore.

4.

Mentes tuorum visita imple superna gratia.

Kom, Heilige Geest,
en doordrenk de eerste dauw
van de hemel met genade.
Bid voor het menselijke,
red ons op Gods wijze
uit het gezicht van de slang.
In wiens aanwezigheid,
door uw genade,
de zonden toegedekt kunnen worden.
Onze diensten
maken uw boetvaardige harten
gerust.
Trooster van de zwakken
en de hervormer van de gevallenen,
het medicijn tegen de dood.
Vergever van zonden,
zuiver ons
en leid ons naar het goddelijke.

Kom Schepper, Geest, daal tot ons neer, houd Gij bij
ons uw intocht, Heer;
vervul het hart dat U verbeidt,
met hemelse barmhartigheid.

Gij zijt de gave Gods, Gij zijt
de grote Trooster in de tijd,
de bron waaruit het leven springt,
het liefdevuur dat ons doordringt.
Gij schenkt uw gaven zeventvoud,
o hand die God ten zegen houdt,
o taal waarin wij God verstaan,
wij heffen onze lofzang aan.
Verlicht ons duistere verstand,
geef dat ons hart van liefde brandt,
en dat ons zwakke lichaam leeft
vanuit de kracht die Gij het geeft.
Verlos ons als de vijand woedt,
geef ons de vrede weer voorgoed,
leid Gij ons voort, opdat geen kwaad,
geen ongeval ons leven schaadt.
Doe ons de Vader en de Zoon
aanschouwen in de hoge troon,
o Geest van beiden uitgegaan,
wij bidden U gelovig aan.

Bezoek je ziel, en vul die met goddelijke genade.

Vervolg op pagina 4

5 – Thomas Attwood (1763-1856): “Come Holy Ghost” (a 4) (The Choir of New College, Oxford, o.l.v. Edward Higginbottom)

Come, Holy Ghost, our souls inspire
and lighten with celestial fire;
thou the anointing Spirit art
who dost thy sevenfold gifts impart.

Kom, Heilige Geest, inspireer en verlicht onze ziel
met hemels vuur;
gij zijt de zalvende Geest die uw zeventvoudige gaven
schenkt.

Thy blessed unction from above
is comfort, life and fire of love;
enable with perpetual light
the dullness of our blinded sight.

Uw gezegende zalving van boven is troost, leven en
vuur van liefde;
maak met eeuwig licht de saaiheid van ons verblinde
zicht mogelijk.

Anoint and cheer our soiled face
with the abundance of thy grace.
Keep far our foes, give peace at home;
where thou art guide no ill can come.

Zalf, en vrolijk ons bevuilde gezicht op, met de
overvloed van uw genade.
Houd onze vijanden ver weg, geef vrede in ons huis;
waar gij een gids zijt, kan geen kwaad komen.

Teach us to know the Father, Son
and Thee, of Both, to be but One;
that through the agea all along
this may be our endless song.

Leer ons de Vader, Zoon en Uzelf, van beide kennen,
zodat wij Één zijn;
opdat dit door de eeuwen heen ons eindeloze lied
kan zijn.

Praise to thy eternal merit
Father, Son, and Holy Spirit. Amen.

Lof zij uw eeuwige verdienste, Vader, Zoon, en
Heilige Geest. Amen.

6 – Heinrich Schütz (1585-1672): “Veni Sancte Spiritus”, SWV 475 (Cantus Cölln, o.l.v. Konrad Junghänel)

Dit is een motet voor 4 koren, 2 theorbes en orgel (basso continuo) naar deze Pinkster-sequens. Iedere strofe heeft zijn eigen groep musici, elk bestaand uit 1 of 2 vocalisten en instrumenten.

Koor 1: 2 sopranen en dulciaan (een voorloper van de fagot)

Koor 2: bas en 2 zinken (cornetto's)

Koor 3: 2 tenoren en 3 trombones

Koor 4: alt en tenor, 2 violen en 1 violone

Voor de tekst, zie Dunstaple hierboven, de eerste versie van “Veni Sancte Spiritus”.